

MAGNUS NORMARK, ANDERS LINDBLAD,
ANNA-KARIN TUNEMALM, ANNA VESTERLUND,
PER WIKSTRÖM, DANIEL WIKTELIUS

OMVÄRLDSBEVAKNING
HOT MOT SAMHÄLLET
RADIOAKTIVA ÄMNEN
TERRORISM
GIF
BIOLOGISKA ÄMNEN
KRIMINALITET
KEMISKA ÄMNEN
VAPEN

**Magnus Normark, Anders Lindblad, Anna-Karin
Tunemalm, Anna Vesterlund, Per Wikström,
Daniel Wiktelius**

CBRN-hot från ickestatliga aktörer – Årsrapport 2020

Titel	CBRN-hot från ickestatliga aktörer – Årsrapport 2020
Title	CBRN Threats and Incidents Involving Non-State Actors - 2020 Annual Report
Rapportnr/Report no	FOI-R--5136--SE
Månad/Month	Mars
Utgivningsår/Year	2021
Antal sidor/Pages	31
ISSN	1650-1942
Kund/Customer	Försvarsdepartementet
Forskningsområde	CBRN-frågor
FoT-område	Inget FoT-område
Projektnr/Project no	A400021
Godkänd av/Approved by	Niklas Brännström
Ansvarig avdelning	CBRN-skydd och säkerhet
Exportkontroll	Innehållet är granskat och omfattar ingen information som är underställd exportkontrollagstiftningen.

Bild/Cover: Johan Hallnäs/TT Nyhetsbyrån

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI

Sammanfattning

Under 2020 har inga kända terrorattentat skett där CBRN-ämnen kommit till användning. Trots detta finns internationellt en fortsatt oro för att denna typ av attentat ska ske. En drivande faktor bakom hotperspektivet har varit det intresse och den retorik som fortsatt att manifesteras bland våldsbejakande aktörer, främst inom den islamistiskt inspirerade extremistmiljön.

Året som gått har till stor del präglats av effekterna av covid-19-pandemin. Aktörer kopplade till våldsbejakande islamistiska och högerextrema miljöer har försökt att dra fördel av pandemin och genom propaganda uppmanat sympatisörer att utnyttja de konsekvenser och effekter som covid-19 orsakat, bl.a. för att genomföra attentat. Samtidigt har effekterna av pandemin medfört en ökad insikt om sårbarheter för smittspridning och en diskussion om behov av att stärka förmågan att bemöta framtida antagonistiska händelser med biologiska ämnen.

Vi kan även konstatera att giftiga ämnen tämligen regelbundet används för att hota, skrämja och skada andra personer även utanför extremistmiljöerna. Ofta görs detta i syfte att skada någon som står i nära relation med attentatspersonen. Hot som anspelar på giftiga och smittsamma ämnen förekommer också typiskt sett i finansiella opportunistiska syften eller för att manifesteras missnöje mot företag, myndigheter eller andra offentliga funktioner och personer.

Nyckelord: ickestatliga aktörer, terrorism, kriminalitet, bioterrorism, CBRN, hotbedömning, årsrapport

Summary

The aim of this annual report is to present an updated assessment of the threat posed by non-state actors' use of chemical, biological, radiological, or nuclear (CBRN) materials to cause adverse effects on society. The content is based solely on open source information and includes a selection of incidents that occurred in 2020. The report has been produced by a research group at FOI (Swedish Defence Research Agency), within the framework of a grant from the Swedish Ministry of Defence.

No known CBRN-related terrorist attack has occurred during 2020. However, there is still a widespread concern for this type of attack to occur and the consequences it may generate in the society. Expressions of threats, propaganda and instructions on CBRN-attacks are still being disseminated within violent extremist communities, with the purpose of spreading fear and inspiring sympathizers to take action. Propaganda and expression of threats during this year has largely been influenced by the ongoing pandemic of covid-19 and the effects and consequences it has generated.

Keywords: non-state actors, terrorism, crime, bioterrorism, CBRN, threat assessment, annual report

Innehåll

Inledning	7
Hot, retorik och informationsspridning	12
Effekter av Covid-19-pandemin.....	14
Händelser relaterade till nukleära och andra radioaktiva ämnen.....	17
Händelser relaterade till kemiska ämnen	21
Händelser relaterade till biologiska ämnen.....	28

Inledning

Denna årsrapport är producerad inom ramen för ett projekt som har till uppgift att bedöma hotet för att ickestatliga aktörer ska använda kemiska-, biologiska-, radiologiska- eller kärnämnen (CBRN) för att orsaka negativa effekter i samhället. Projektets verksamhet finansieras av Försvarsdepartementet och vi producerar löpande olika typer av underlag som belyser denna typ av hot. Verksamhetens inriktning styrs av Regeringskansliet, som även utgör den främsta avnämaren för de resultat som projektet genererar. Årsrapporten utgör den typ av regelbundet återkommande underlag som kan delges till en bredare krets av mottagare. Föreliggande rapport utgör den nionde i ordningen.¹

Rapporten är avsedd att spegla resultatet av den kontinuerliga omvärldsbevakning som bedrivs över året och ge en övergripande beskrivning av relevanta inträffade händelser.² Vidare delges information som berör sannolikheten att CBRN-ämnen utnyttjas av ickestatliga aktörer. Rapporten baseras uteslutande på information från öppna källor och omfattar ett urval av aktuella incidenter. Den utgör inte en fullständig genomgång av alla företeelser och uppgifter som kommit till projektmedlemmarnas kännedom. Dess primära syfte är att fylla en strategisk funktion genom att presentera en översiktlig sammanställning av bedömt relevanta händelser på årsbasis, utifrån vilken avvikelser och trender ska kunna identifieras över tid.

Perspektiv på CBRN-hot från ickestatliga aktörer

Året som gått har till stor del präglats av effekterna av covid-19-pandemin som medfört att stora resurser har ägnats åt att hantera smittspridningens effekter samt de negativa säkerhetspolitiska implikationer som följer i pandemins spår. Covid-19 har även bidragit till en ökad oro för hur storskalig smittspridning kan påverka extremisters och terroristers perspektiv på smitta i samhället som en metod för att sätta press på regeringar och för att skapa förändring. Aktörer kopplade till Islamiska Staten i Irak och Levanten (Daesh) har dragit fördel av pandemin och genom propaganda uppmanat sympatisörer att utnyttja de förändrade förutsättningarna som covid-19 orsakat, bl.a. för att genomföra attentat.³

---

¹ Motsvarande rapporter för åren 2012-2019 kan laddas ner via FOI:s hemsida, www.foi.se.

² När datum utan årtal anges i denna rapport refereras till händelser som inträffat under 2020.

³ För covid-19-relaterade händelser och effekter, se sid 13.

Förenta nationernas generalsekreterare António Guterres är en av många världsledare som har lyft behovet av att beakta hotet från bioterrorism i samband med det pågående arbetet att förstärka beredskapen mot naturligt uppkomna pandemier.⁴ I sitt anförande inför säkerhetsrådets virtuella möte den 2 juli framhöll Guterres hur pandemin bidragit till ökade säkerhetspolitiska utmaningar på global nivå. Han uppmanade därför regeringar att arbeta för att förstärka beredskapen för att hantera liknande utmaningar i framtiden och att i detta arbete även beakta hotet från medveten smittspridning från antagonistiska aktörer.

Även under ett möte inom Europeiska rådets kommitté för terrorbekämpning⁵ i början av april uttrycktes en oro för ökad risk för bioterrorattentat som en effekt av den pågående pandemin. Kommittén konstaterade att karaktären av och effekterna från ett bioterrorattentat kräver särskilda förmågor för att hanteras och uttalade en ambition att verka för att stärka sådana förmågor. Aspekter som lyftes fram var framför allt behovet av ökad övningsverksamhet samt utvecklad förmåga till internationell samverkan och kommunikation i samband med överhängande hot eller terrorhändelser av denna karaktär.⁶

Med anledning av den exceptionella situation som pandemin orsakat under året har ett särskilt kapitel i denna årsrapport tillägnats dessa utmaningar och dess koppling till hotet från ickestatliga aktörer.

Under 2020 har inga uppgifter om medveten smittspridning eller annan form av CBRN-attentat från extremister eller terrorister som orsakat omfattande konsekvenser kommit till vår kännedom. Trots att inga allvarliga CBRN-händelser skett under året har oron för potentiella hot av denna karaktär präglat både hotperspektiv och åtgärder.

Det amerikanska Department of Homeland Security (DHS) publicerade i oktober en öppen hotbedömningsrapport där de säkerhetsutmaningar som betraktas som de främsta hoten mot USA beskrivs.⁷ Bland ickestatliga hot lyfts framför allt ensamagerande och nationella, icke namngivna, extremister fram som de främsta säkerhetshoten i USA, i synnerhet aktörer inom den växande vitmaktrörelsen och miljöer som drivs av hat mot staten. Internationella terrorgrupper som Daesh och al-Qaida bedöms ha en avsikt att genomföra attentat mot USA men har för närvarande begränsad förmåga att initiera eller leda operationer mot mål i landet. Förväntade metoder för attentat är

---

⁴ Antonio Guterres, Remarks to Security Council open video-teleconference on the maintenance of international peace and security: Implications of COVID-19, 2020-07-02.

⁵ The Council of Europe Committee on Countering Terrorism (CDCT)

⁶ Council of Europe, The Council of Europe continues working to enhance international co-operation against terrorism, including bioterrorism, Strasbourg, 2020-04-06.

⁷ US Department of Homeland Security, Homeland threat assessment, oktober 2020.

traditionellt förekommande vapen som fordon, stickvapen och enklare explosivanordningar. Inhemsk extremism bedöms dock kunna använda mer avancerade metoder som kemiska- och biologiska ämnen eller strålkällor. Vid eventuella försök till CBRN-attentat bedöms giftiga kemiska ämnen och toxiner, som är möjliga att anskaffa i samhället, som mest sannolika.

Attentat som riktas mot kritisk infrastruktur, möjligen med obemannade flygfarkoster (UAV), bedöms utgöra ett påtagligt framtida hot. DHS lyfter fram att närmare 4000 observerade aktiviteter med UAV under 2019 har förekommit i närheten av kritisk infrastruktur eller publika folksamlingar i USA, dock har inga av dessa kunnat kopplas till kända extremister eller terrorgrupper.

På den globala nivån bedömer DHS att hotet från användning av massförstörelsevapen förväntas att öka under 2021 i ljuset av de senaste årens händelser, kontinuerlig förmågebyggande, teknikutveckling, tillgänglighet av teknik, urholkning av internationella normer, informations spridning, ökande UAV-relaterade utmaningar samt tilltagande medvetenhet bland både statliga och ickestatliga hotaktörer.⁸

Arbetet med att bekämpa internationella terrorgrupper som Daesh, al-Qaida och dess sympatisörer har under året bedrivits med varierande framgång. I november meddelade det amerikanska försvarsdepartementet att man drar tillbaka närmare hälften av sina styrkor från Afghanistan och en delmängd av styrkorna i Irak. Den tidigare amerikanske presidenten Donald Trumps uttalade mål var att all amerikansk trupp skulle ha dragits tillbaka från Irak och Afghanistan fram till maj 2021, samtidigt som en överenskommelse ingicks med talibanerna.⁹ Detta har skapat osäkerhet och utmaningar för allierade länders engagemang i de båda konfliktområdena samt för arbetet med att stabilisera säkerhetsläget. President Biden och Pentagon ser nu över USA:s strategi för Afghanistan och Irak och indikationer finns för att det amerikanska engagemanget i områdena fortsätter.¹⁰

Flyginsatser mot mål kopplade till Daesh och andra terrorgrupper i Irak och Syrien under antiterrorinitiativet *Operation Inherent Resolve* har utgjort en betydande del av terrorbekämpningen. Under året har antalet flyginsatser i jämförelse med tidigare år kraftigt minskat, vilket till del beror på att Daesh

---

⁸ US Department of Homeland Security, Homeland threat assessment, oktober 2020.

⁹ Anonym, Pentagon announces drawdown of troops in Afghanistan and Iraq, Aljazeera News, 2020-11-17.

¹⁰ Rebecca Kheel, Study group recommends Biden delay Afghanistan withdrawal, The Hill, 2021-02-03.

resurser och verksamhet i regionen blivit färre och mer dolda för direktbekämpning.¹¹

Inget tyder på att Daesh under sin nye ledare Mohammed Said Abd Al Rahman al-Mawla förändrat sin strategiska inriktning. FN:s senaste bedömning av terrorhotet från Daesh konstaterar att organisationen har ökat sin verksamhet i Irak och Syrien samtidigt som organisationens ledning och inflytande över allierade terrorgrupper i andra regioner har försvagats.¹² Covid-19-pandemins effekter bedöms ha begränsat organisationens förutsättningar att etablera en förmåga att genomföra attentat utanför konfliktområdet. Effekterna av samhällets insatser för att förhindra smittspridning har bl.a. medfört att traditionellt attraktiva mål för terrorister, som t.ex. stora allmänna folksamlingar på marknader, religiösa sammankomster eller persontransporter blivit avsevärt färre och svårare att angripa. Detta skulle kunna medföra att terroristers målval istället inriktas mot andra delar av samhället, t.ex. kritisk infrastruktur som sjukvårdsinrättningar och liknande.¹³

Trots kraftigt förändrade förutsättningar för att genomföra terrorattentat skedde en rad attentat i Europa under hösten. Mellan den 25 september och den 2 november genomfördes fem attentat i tre europeiska länder som totalt orsakade nio dödsoffer och 25 skadade. Attentaten inkluderade inga CBRN-ämnen och genomfördes med enkla medel, riktades mot oskyddade civila personer och bedömdes ha genomförts av personer som varit inspirerade av jihadistiska motiv. Händelserna har medfört att ett flertal länder har höjt beredskapen under den aktuella tidsperioden för att förhindra och hantera terrorattacker, inklusive Sverige.¹⁴

I november initierades ett nytt internationellt initiativ för att studera hotet från ickestatliga aktörer och CBRNE¹⁵-ämnen. Initiativet drivs gemensamt av Interpol och FN:s Counter-Terrorism Centre (UNCCT) och syftar till att öka kunskap och medvetenhet om hotet samt att stärka den internationella förmågan att förhindra sådana händelser. En central del av verksamheten bygger på att genomföra regionalt fokuserade hotbedömningar av CBRNE-hot

---

¹¹ Brian W. Everstine, Airstrikes continue against ISIS in Iraq and Syria, Air Force Magazine, 2021-01-06.

¹² Eleventh report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat, FN:s säkerhetsråd, 2020-08-04.

¹³ UN Counter-Terrorism Committee Executive Directorate, The impact of the COVID-19 pandemic on terrorism, counter-terrorism and countering violent extremism, december 2020.

¹⁴ Polismyndigheten, Nationell särskild händelse efter attentat i Europa, 2020-11-06.

¹⁵ E = explosivämnen.

från ickestatliga aktörer, baserat på information från berörda nationella brottsbekämpande myndigheter. Projektet är planerat att pågå fram till slutet av 2025.¹⁶

Liksom tidigare år har även 2020 präglats av att olika former av farliga ämnen använts i antagonistiska syften runt om i världen för att hota och skada. Ett fenomen som förekommer med viss regelbundenhet är hot om användning av giftiga ämnen som spelar på den allmänt utbredda rädsla som finns för dessa substanser. Exempel på detta är pulverbrev som i förekommande fall skickats till representanter för myndigheter, politiker, företagare och medierepresentanter, oftast med ett ofarligt innehåll som mjöl- eller sockerämnen.

---

¹⁶ Interpol, Interpol and UN launch initiative on CBRNE terror threats, 2020-11-17.

Hot, retorik och informations-spridning

Informationsspridning inom radikala miljöer som syftar till att inspirera till attentat med giftiga och smittsamma ämnen förekommer med viss regelbundenhet. Exempel på diskussioner och propaganda med referenser till CBRN-ämnen under de senaste åren finns inom samtliga extremistmiljöer och utgör en indikator på intresset för denna typ av attentat bland dessa aktörer.

Den islamistiska våldsbejakande miljön har traditionellt sett tillägnat ett större intresse för denna typ av informationsspridning än t.ex. den högerextrema och den autonoma miljön. Gemensamt för den information som sprids via hemsidor på internet, chatgrupper och andra mediekanaler som vi har observerat under denna period är att CBRN-relaterad information utgör en mycket marginell andel av den stora mängd information som sprids inom dessa miljöer. Vi kan även konstatera att en stor del av den CBRN-relaterade informationsspridning som trots allt förekommer, oftast utgör inspel som syftar till att inspirera till initiativ och att sprida rädsla i västländer snarare än att utgöra detaljerade och operativt användbara instruktioner.

Inslag av informationsspridning som avviker från tidigare år inom dessa miljöer är främst sådant som genererats i ljuset av covid-19. Exempel på detta tas upp under avsnittet i denna rapport som belyser hur smittspridningen påverkat händelser och företeelser kopplat till våldsbejakande ickestatliga aktörer.

Det har under året inte skett någon betydande informationskampanj bland terrorgrupper och extremister för att inspirera, instruera till, eller hota med, CBRN-relaterade attentat. Dock förekommer sporadiska inslag av informationsspridning, där referenser till farliga ämnen förekommer. Ett typiskt exempel på detta är propagandakanaler kopplade till Daesh som inför julhelgerna uppmanade till våldshandlingar mot västerländska mål, civila likaväl som militära. Meddelandet som i december spreds inom jihadistiska propagandakanaler på olika språk uppmanade ”*lone wolfs and hungry lions*” att med alla tillgängliga medel, från trubbigt våld till giftiga ämnen och brand, döda otrogna amerikaner och européer.¹⁷

Ett flertal andra uppmaningar om att använda biologiska ämnen mot otrogna världen över har under året spridits genom propagandakanaler som sympatiserar med Daesh. Bland de biologiska ämnen som nämnts i dessa, oftast ytligt beskrivna uppmaningar om attentat, förekommer bakterien som orsakar pest, *Yersinia pestis*, och de bakterier som förorsakar kolera och tyfus.

---

¹⁷ Maryland Coordination and Analysis Center, “ISIS Followers told to kill American, French civilians ‘like insects’ in holiday season”, Homeland security news, 2020-12-16.

Även inom den våldsbejakande högerextrema miljön har uppmaningar om att använda giftiga och sjukdomsalstrande ämnen förekommit. Inom informationskanaler som kan kopplas till den nynazistiska miljön har det spridits både generella uppmaningar till användning av biologiska ämnen till mer specifika uppgifter om användning av ämnen som arsenik, klorgas och kloramin för attentat.^{18 19}

Under året har även forskare vid Institute for Strategic Dialogue (ISD) identifierat ett decentraliserat digitalt arkiv på internet med kopplingar till Daesh-sympatisörer. ISD har benämnt arkivet som ”*the Caliphate Cache*” och beskriver det som en struktur som omfattar över 90 000 dataposter på nio olika språk som uppges ha över 10 000 besökare varje månad.²⁰ Bland dataposterna uppges det finnas detaljerad information om terrorattentat som kan vara av stor nytta för aktörer som planerar framtida attacker. Arkivet är öppet för de som vill lägga till information och uppges kontinuerligt växa. Samtidigt är det svårt att vidta åtgärder mot arkivet då informationen är utspridd på olika servrar på internet. I vilken utsträckning CBRN-relaterad information av operativ nytta förekommer i detta arkiv är ännu inte känt.

---

¹⁸ InSite Intelligence Group, Cyanide Production Discussed in Neo-Nazi Group, 2020-07-08

¹⁹ InSite Intelligence Group, Far-Right Calls for Bioweapon Engineered to Kill Racial Minorities, 2020-06-08

²⁰ Shiroma Silva, Islamic State: Giant library of group's online propaganda discovered, BBC Click, 2020-09-03.

Effekter av Covid-19-pandemin

Covid-19-pandemin har under året präglat det globala civila samhället på många sätt, såväl medicinskt som ekonomiskt. Spekulationer har förts huruvida denna händelse har influerat våldsbejakande aktörer till att bli mer benägna att använda sig av biologiska ämnen i syfte att orsaka skada, alternativt avskräcka grupper från att använda denna typ av ämnen då det blivit alltmer uppenbart att konsekvenserna från utbrott av smittsamma ämnen är svåra att överblicka och kontrollera.

Det har i Daeshkretsar förts diskussioner om att utnyttja pandemin för att utvidga sina operationer och territorier som en följd av att statliga resurser använts till att hantera pandemins konsekvenser snarare än att bekämpa terrorism.²¹ Detta har inte varit bara ett önsketänkande utan har till viss del blivit verklighet då några medlemmar av den internationella koalitionen som bekämpat Daesh i Irak annonserat ett minskat engagemang och tillbakadragande av personal.²² Det finns uppgifter om att terroristorganisationer, inklusive högerextremister, åtminstone hoppats att pandemin skulle underlätta rekrytering. Både al-Qaeda och Daesh har gjort officiella uttalanden om pandemin och gett riktlinjer för hur man kan stoppa vidare spridning, men också gått ut med meddelanden som syftat till nyrekrytering. Al-Qaeda har föreslagit att icke-muslimer i väst bör använda denna period av karantän för att konvertera till islam.^{23 24}

Högerextrema grupper har opportunistiskt utnyttjat pandemin för att intensifiera sitt hatnarrativ mot utvalda grupperingar, vilket resulterat i utspel präglade av ökad rasism, antisemitism, islamofobi och antiimmigration. Anhängare till den amerikanska högerextrema konspirationsteorin QAnon hävdar t.ex. att pandemin är iscensatt för att styra USA:s politik, att den är ett biologiskt vapen, att det finns ett dolt, hemligt, botemedel och att den kan komma att användas för att införa krigslagar i landet.²⁵ Individer inom den högerextrema Reopen-rörelsen har spridit åsikter på Telegramkanaler om att nedstängningsåtgärder, proklamerade från de amerikanska myndigheterna,

---

²¹ Aymenn Al-Tamimi, Coronavirus and official Islamic state output: An analysis. Global Network on Extremism & Technology, 2020-04-15.

²² International Crisis Group, Contending with ISIS in the time of coronavirus, 2020-03-31.

²³ Clive Williams, Terrorism in the era of Covid-19, The Strategist, Australian strategic policy institute, 2020-04-15.

²⁴ Julie Coleman, The impact of coronavirus on terrorism in the Sahel, International Center for Counterterrorism – The Hague, 2020-04-16.

²⁵ Milo Comerford & Jacob Davey, Comparing jihadist and far-right extremist narratives on COVID-19, Global Network on Extremism & Technology, 2020-04-27.

endast är ett försök från dessa att förslava medborgarna. En annan amerikansk högerextrem rörelse, Boogaloo, för ett liknande resonemang och uppmanar till våldsamma uppror kopplade till pandemin.²⁶

Vitmaktsgrupper i USA har uppmanat sina anhängare att sprida coronaviruset till poliser och judar genom att spraya infekterade kroppsvätskor eller genom kroppskontakt.²⁷

Inom nynazismrörelsen i USA har det sedan ett tiotal år förekommit tankar om s.k. "accelerationism", dvs. en strävan efter att med olika medel orsaka kaos och förstörelse av samhället för att orsaka dess kollaps. Därefter vill man bygga upp en etniskt vit stat.^{28 29} Accelerationisterna ser covid-19-pandemin som en händelse som spelar dem i händerna.³⁰

Reserestriktioner och karantänsbestämmelser kan ha haft en hämmande effekt på våldverkande jihadistiska organisationer som Daesh och al-Qaeda eftersom det blivit allt svårare att röra sig mellan länder även för individer som planerar att utföra terrordåd. Restriktioner som begränsar stora folksamlingar har införts i de flesta länder och har sannolikt medfört att attraktiva terrorismål reducerats signifikant. Våldsvärkare som opererar lokalt påverkas dock antagligen mindre av reserestriktionerna.³¹

Det har under pandemin förekommit flera incidenter med individer, som påstått sig vara smittade med coronaviruset, och som spottat eller hostat på tjänstemän eller poliser. Här listas ett urval. I Tunisien arresterades två män, varav den ena ska ha varit en medlem av ett jihadistiskt nätverk, för att ha försökt infektera personal på en polisstation med coronaviruset.³² En brittisk man blev dömd till 12 veckors fängelse för en liknande attack.³³ I Norge

---

²⁶ Blyth Crawford, Coronavirus and conspiracies: how the far right is exploiting the pandemic, King's College London, 2020-09-16.

²⁷ Josh Margolin, White supremacists encouraging their members to spread coronavirus to cops, Jews, FBI says, ABC News, 2020-03-23.

²⁸ Mia Bloom, Far-right infiltrators and agitators in George Floyd protests: Indicators of white supremacists, Just Security, 2020-05-30.

²⁹ Stuart Wexler, White supremacist provocateurs are tipping America's protests into a race war, Haaretz, 2020-06-02.

³⁰ Cassie Miller, White supremacists see coronavirus as an opportunity, Southern Poverty Law Center, 2020-03-26.

³¹ FN:s Säkerhetsråd, Eleventh report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da'esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat, United Nations Security Council, S/2020/774, 2020-07-04

³² AFP, Tunisia arrests 2 for trying to infect police with virus, Daily Star Lebanon, 2020-04-16.

³³ Anonym, Coronavirus: Brighton man jailed for spitting on police, BBC News, 2020-03-30.

dömdes en man till 75 dagars fängelse för samma typ av brott.³⁴ Kustbevakare i Piteå utsattes för en hostande äldre man som hävdade att han var smittad av coronaviruset. Offren yrkar på ett skadestånd om 5 000 kr vardera för kränkning.³⁵ En man i Florida riskerar uppemot fem års fängelse för ett liknande brott, då de amerikanska myndigheterna ser detta som ett federalt terrorbrott.³⁶

Ingen av dessa attentatsmän var smittade med coronaviruset.

---

³⁴ AFP, Man in Norway jailed for corona spit threat to policeman, The Local, 2020-04-03.

³⁵ Mattias Larsson, Man i Piteå coronahostade mot kustbevakare – åtalas, SVT Nyheter, 2020-11-30.

³⁶ AP, Grand jury charges man with threatening to spread virus, Daily Herald, 2020-05-22.

Händelser relaterade till nukleära och andra radioaktiva ämnen

Sedan FOI 2012 började med denna rapportserie har vi försökt uppmärksamma händelser som sticker ut i den normala rapporteringen av nukleära ämnen och andra radioaktiva ämnen. Vi har genom åren rapporterat om händelser med radioaktiva ämnen kopplade till hot, terrorism, mord, uppseendeväckande stölder och rån, spektakulära försök att sälja radioaktivt material liksom säkerhetsincidenter vid kärntekniska anläggningar. Årets sammanställning avviker inte nämnvärt från det etablerade mönstret och det kan konstateras att inga av de rapporterade incidenterna är av den magnituden att de utgjort något hot mot internationell säkerhet.

De händelser som redogörs för i detta kapitel kommer från öppen information i media och till viss del information från IAEA:s Incident and Trafficking Database (ITDB).³⁷ Till ITDB rapporteras händelser som rör nukleära ämnen och andra radioaktiva material där dessa har hanterats på ett otillåtet sätt. Under 2020 har 74 sådana incidenter rapporterats till ITDB. Av dessa har 52 händelser sitt ursprung i Europa. Antalet rapporterade incidenter har mer än halverats under 2020 jämfört med året innan (192 incidenter under 2019).

Sverige

I december stals en behållare med en radioaktiv vätska från universitetssjukhuset i Linköping. Personal från sjukhuset började själva leta efter behållaren och hittade till slut emballaget till behållaren men inte behållaren med den radioaktiva vätskan. Enligt uppgift innehöll vätskan ett kortlivat radioaktivt ämne som används för undersökningar av inre organ. På grund av den korta halveringstiden bedöms denna vätska vara ofarlig inom bara några dagar.³⁸

Mexiko

Varje år stjäls ett antal radioaktiva strålkällor runt om i världen. Exempel på sådana fall är två stölder som ägde rum inom loppet av några dagar på två olika platser i Mexiko. I det första fallet stals den 19 september en strålkälla från ett fordon i delstaten Sonora i norra Mexiko.³⁹ I det andra fallet stals den

---

³⁷ International Atomic Energy Agency, iaea.org

³⁸ Polismyndigheten, Stöld av farlig vätska, 2020-12-02.

³⁹ Mayra Echeverría, Protección Civil alerta por robo de fuente radioactiva en Ciudad Obregón, Sonora; material muy peligroso, El Imparcial, 2020-09-19.

3 oktober en strålkälla tillsammans med bilen som strålkällan transporterades i. Denna stöld ägde rum i delstaten Puebla nära Mexico City.⁴⁰ I båda fallen stals likadana radiograferingsutrustningar⁴¹ av typen SPEC 150 med iridium-192 som strålkälla. Utrustningen används för att t.ex. kontrollera kvalitén på svetsfogar. Det finns inga uppgifter om att någon av strålkällorna har återfunnits.

Indonesien

I början av året upptäcktes förhöjda strålningsnivåer på en ödetomt i ett bostadsområde i Jakarta av personal från den indonesiska motsvarigheten till Strålsäkerhetsmyndigheten, Bapeten, när rutinmätningar utfördes i området. Det radioaktiva ämnet identifierades som cesium-137 och det visade sig vara utspritt över tomten. Samtidigt som en saneringsinsats inleddes för att ta bort den kontaminerade marken startade även en polisutredning. Polisen hittade en individ i bostadsområdet som tidigare arbetat på det indonesiska kärnenergiorganet Batan, och som vid en husrannsakan visade sig inneha ett antal strålkällor utan tillstånd. Denna individ hade även startat ett företag inom saneringsbranschen. Personen har åtalats för olaga innehav av radioaktiva ämnen. Straffsatsen för denna typ av brott är i Indonesien två års fängelse.⁴²

Venezuela

Vid åtminstone tre olika tillfällen har uranmaterial beslagtogs från privatpersoner i Venezuela under 2020. Två av fallen ägde rum samma dag, den 8 oktober. I det första fallet upptäckte en polis en man på ett shoppingcenter som uppträdde nervöst. Vid kroppsvisitation visade det sig att mannen bar på ett antal röda stenar som antas vara uran. Vid detta tillfälle dök fyra uniformsklädda personer upp och hävdade att mannen hörde till deras grupp. De fyra saknade dock giltig polislegitimation och det hela slutade med att samtliga fem personer arresterades. Vid genomsökning av deras bil hittades bl.a. ytterligare tre kilo uran. Senare på dagen stoppades en bil med tre män

---

⁴⁰ Carlos Morales, Alerta en Puebla por robo de material radioactivo en la Calpulalpan-Texcoco, Milenio, 2020-10-03.

⁴¹ Radiografering är en provningsmetod som används inom industrin., bl.a. för att genomlysna material och kontrollera sprickor i föremål. Radiograferingstekniken baseras på joniserande strålning från en strålkälla.

⁴² Anonym, Radiation level in South Tangerang house returns to normal eight months after intial test, The Jakarta Post, 2020-10-23.

som hade ett misstänkt beteende. I bilen hittades 1,6 kilo uran. Samtliga åtta personer är misstänkta för bl.a. smuggling av ”strategiskt material”.⁴³

Ett halvår tidigare, den 6 mars, beslagtogs över tre kilo uran från ett antal personer som tillhör ett gäng som misstänks sälja olagligt material till colombianska organisationer.⁴⁴ Vid tillslaget hittades även kvicksilver och coltan.⁴⁵

USA

I förra årsrapporten uppmärksammades att drönare har siktats över och kring kärnkraftverk i Sverige.⁴⁶ Under 2020 rapporterade bl.a. Forbes och Daily Mail att kärnkraftverket i Palo Verde, Arizona, fått besök av ett antal drönare två nätter i rad i september 2019. Man har inte kunnat identifiera ägarna till drönarna och man vet heller inte vad syftet med flygningarna har varit. Vidare har det framkommit att mellan åren 2014 och 2019, drönare har siktats över 24 amerikanska kärntekniska anläggningar vid minst 57 tillfällen.⁴⁷ De flesta incidenterna har ägt rum vid kärnkraftverk men vid några tillfällen har man upptäckt drönare vid anläggningar för förvaring av använt kärnbränsle. Det är i USA inte förbjudet att flyga drönare över känslig infrastruktur om dessa håller sig över en viss höjd. Därför är det svårt för både kärnkraftverksägare och rättsväsende att göra något åt detta.⁴⁸

Malta

I mars stod en maltesisk man inför åtal för att under 2019 ha försökt köpa polonium-210 och explosivämnet C-4.⁴⁹ De maltesiska myndigheterna blev

---

⁴³ Anonym, Ocho detenidos por tráfico ilícito de uranio en Carabobo y Caracas, Versión Final, 2020-10-28.

⁴⁴ Anonym, FAES desarticula banda que contrabandeaba material radioactivo en Carabobo, TalCual, 2020-03-06.

⁴⁵ Coltan är en blandning av mineralerna columbit och tantalit som är rik på bl.a. tantal som räknas som en konfliktmetall, se <https://www.intertek.se/kemiska-amnen/konfliktmineraller/>.

⁴⁶ Magnus Normark, Anders Lindblad, Björn Sandström, Anna-Karin Tunemalm, Daniel Wiktelius, Per Wikström, Anna Vesterlund, CBRN-hot från ickestatliga aktörer – Årsrapport 2019, FOI-R--4953--SE, april 2020.

⁴⁷ David Hambling, Dozens more mystery drone incursions over U.S. nuclear power plants revealed, Forbes, 2020-09-07.

⁴⁸ Keith Griffith, Who flew drone swarms over America's most powerful nuclear reactor last year? Federal probe proves inconclusive after mysterious security breach in Arizona, Daily Mail, 2020-07-30.

⁴⁹ Matthew Agius, The Polonium plot: how Jomic Calleja trawled dark web for explosives and radioactive poison, maltatoday, 2020-05-05.

tipsade av utländsk säkerhetstjänst att någon från Malta hade långt gångna planer på att köpa olagliga ämnen på dark web.⁵⁰ Mannen eftersökte en mängd polonium-210 som skulle vara dödlig för en man på 165-175 cm med en vikt på 50-65 kg och var intresserad av att köpa fem dödliga doser till att börja med. Köparen övertalades dock av säljaren att nöja sig med en dos för att eventuella dödsfall inte skulle väcka uppmärksamhet. Det är inte klarlagt vad som var syftet med inköpet av det radioaktiva ämnet eller vem som var målet. Mannen är släppt mot borgen medan utredningen fortsätter.

Polonium-210 är det radioaktiva ämne som användes 2006 då den f.d. FSB-agenten Alexander Litvinenko blev förgiftad vid ett restaurangbesök i London. Tre veckor senare avled han till följd av förgiftningen.

---

⁵⁰ Edwina Brincat, Attempt to import deadly Polonium thwarted, but intended victim is unknown, Times of Malta, 2020-05-06.

Händelser relaterade till kemiska ämnen

De vanligast förekommande substanserna vid CBRN-händelser, när det gäller förgiftningar, är olika former av kemiska ämnen, oavsett om incidenterna är av antagonistisk natur, självförvållade eller oavsiktliga. Iakttagelsen gäller både nationellt och internationellt och även för 2020.

Under det gångna året har vi inte fått kännedom om några allvarigare händelser med koppling till ickestatliga aktörer som haft för avsikt att genomföra attentat med giftiga kemiska ämnen. Det har däremot förekommit åtskilliga händelser och företeelser relaterat till kemiska ämnen som, inom ramen för denna årsrapport, är relevanta att belysa.

Sverige

En medelålders man i Karlstad dömdes i början av sommaren till 1,5 års fängelse för grov misshandel för att avsiktligt ha förgiftat sin makas kaffe med ett narkotikaklassat läkemedel. Kvinnan fick förgiftningssymptom, men det framgår inte av rapporteringen vilket ämne det rört sig om. Motivet ska ha varit svartsjuka.⁵¹

I september fick en 80-årig kvinna i Västerås frätskador av en flaskbomb som placerats i hennes brevlåda. Några minderåriga hade tillverkat den kemiska anordningen, en PET-flaska som fyllts med kaustiksoda och ytterligare kemikalier för att åstadkomma ett övertryck. Av någon anledning fungerade inte anordningen som tänkt, och den placerades sedan i brevlådan. När kvinnan senare öppnade brevlådan exploderade flaskan, vilket medförde frätskador som krävde sjukhusvård. Ungdomarna gav sig senare till känna och ångrade tilltaget. Incidenter med PET-flaskbomber har blivit vanligare på senare tid.^{52 53}

En uppmärksammas utredning av olaglig jakt på varg under 2018 har resulterat i åtal under året. Bland de åtalspunkter som lades fram i september finns förberedelse till grovt jaktbrott, då tre av de åtalade misstänks ha hanterat giftet karbofuran i syfte att förgifta varg. Karbofuran är ett mycket giftigt bekämpningsmedel som är förbjudet i Sverige. Det har tidigare förekommit

---

⁵¹ Sophia Jig Lind, 53-åring försökte förgifta sin fru: "Svartsjukedrama", Värmlands Folkblad, 2020-06-25.

⁵² Emmelie Wallroth, Äldre kvinna skadades av vätska när hon öppnade brevlåda, SVT Nyheter, 2020-09-17.

⁵³ Elisabeth Adolfsson Greijer, Polisen: Det var en flaskbomb, Sveriges Radio, 2020-09-17.

fynd av älgkadaver som preparats med karbofuran, förmodligen i syfte att döda rovvilt.^{54,55} Även andra giftiga ämnen, t.ex. etylenglykol, som finns i bl.a. kylarvätska, har påträffats i älgkadaver som lagts ut i skogen, troligen i försök att förgifta rovdjur.⁵⁶

Vid en utryckning i Södertälje passerade en ambulans en uppfälld vägbom, och när patienten hämtats och bilen skulle lämna området var bommen nedfälld. För att åka vidare gick ambulanspersonalen ut för att öppna, och kom då i kontakt med ett frätande ämne som applicerats på bommen, vilket gav en brännande känsla i händerna. Händelsen som inträffade i november är anmäld som sabotage mot blåljusverksamhet och grov misshandel. Polis som tillkallades kunde inte finna något frätande ämne på den aktuella vägbommen.⁵⁷

Italien

En 88-årig man inkom i juni 2019 till sjukhus i Turin tillsammans med sitt privata vårdbiträde med vad som visade vara en etylenglykolförgiftning. Det uppdagades senare att vårdbiträdet, en 46-årig peruansk kvinna, manipulerat mannen till att testamentera sin bostad till henne. Fallet utreddes av polis och kvinnan åtalades i september i år för att avsiktligt ha förgiftat mannens dryck. Motivet uppges vara ekonomiska problem.⁵⁸ Etylenglykol är en av de mer vanligt förekommande kemikalierna vid avsiktliga förgiftningsförsök, i synnerhet mot djur. Den används i bl.a. kylarvätska och har en söttaktig smak.

Storbritannien

En man och en kvinna i London står åtalade för att ha använt giftiga ämnen för att inkapacitera personer de senare rånat. I ett fall tog mannen kontakt med offret via en dating-app och träffade henne i en bar. Där förgiftades offrets drink med skopolamin vilket kan framkalla ett transliktande tillstånd. Offret återfanns senare död i sin lägenhet, sannolikt förorsakat av en hög dos

---

⁵⁴ Fredrik Björkholm, Jaktbrottsförsvaret i Västmanland: Fyra personer åtalas – misstänks ha jagat varg och hanterat gift, SVT Nyheter, 2020-10-01.

⁵⁵ Peter Johansson, Älgkadavren var förgiftade, Sveriges Radio, 2008-05-06.

⁵⁶ Magnus Normark m. fl., CBRN-hot från ickestatliga aktörer – Årsrapport 2015, FOI-R--4192--SE, december 2015.

⁵⁷ Sara Malm, Misstänkt syraattack mot ambulanspersonal, Expressen, 2020-11-16.

⁵⁸ Nicole Conner, Carer, 46, 'tried to poison 88-year-old Italian man with antifreeze so she could inherit his house after tricking him into naming her in his will', Daily Mail, 2020-09-10.

skopolamin. Skopolamin har tidigare använts som inkapaciterande ämne vid rån och våldtäkter.⁵⁹

I ett mindre köpcentrum i Upper Gornal, Dudley, England inträffade i oktober en attack med pepparspray. En gärningsman sprayade en irriterande vätska, som efter analys visade sig innehålla chiliextrakt, inne i två snabbmatsrestauranger och en livsmedelsaffär. Fjorton offer fick svårt att andas och behandlades av ambulanspersonal på plats och en person fick föras till sjukhus. Gärningsmannen anmälde sig själv till polisen och det är oklart vilket motiv dåden hade.⁶⁰

Tyskland

Fem spädbarn på ett tyskt sjukhus utvecklade alla andningssvårigheter vid ungefär samma tidpunkt, vilket förbryllade sjukvårdpersonalen då de nyfödda alla delade rum.⁶¹ Detta skedde i december 2019. Flera av spädbarnen var så illa därän att de fick intensivvård. Flera veckor gick utan att man kunde komma på varför barnen fick andningsproblem, man misstänkte att de kanske smittat varandra eller att de exponerats för något smittämne via ventilationssystemet, men alla tester var negativa. Vid en utökad biomedicinsk utredning visade det sig att barnen hade spår av morfin i sin urin och en polisutredning initierades i mitten av januari 2020, nästan en månad efter händelsen. Inget av barnen hade ordinerats morfin innan symptomen utvecklades. Något som komplicerade utredningen var att de barn som sattes i respirator fick morfin, men eftersom alla barnen hade spår av ämnet bekräftades förgiftningsspåret. Lyckligtvis överlevde alla barn. Ansvariga hittade under utredningen en spruta i en av sköterskornas klädkåp som vid en första analys visade sig innehålla bröstmjölk men även morfin. Sköterskan anklagades därför för mordförsök och vållande till kroppsskada. Den anklagade, som nekade, hade tillgång till sjukhusets morfin.⁶² En påföljande kemisk analys av sprutans innehåll kunde dock inte bekräfta att sprutan faktiskt innehållit morfin. Troligen utfördes den första analysen inkorrekt. Den anklagade släpptes på fri fot i februari, dock kvarstår förgiftning som den starkaste hypotesen. Förgiftningsförsök utförda av sjukvårdspersonal på

---

⁵⁹ Helen William, Irish dancer had 'devil's breath' in his system 'well in excess' of therapeutic amount when he died, court hears, Independent, 2020-09-30.

⁶⁰ Oprah Flash, Mystery substance in Upper Gornal 'chemical attack' revealed, Birmingham Mail, 2020-10-22.

⁶¹ Michael Kroha, Neue Erkenntnisse im Morphin-Fall: Tatverdacht gegen Ärztinnen „abgeschwächt“, Schwäbische, 2020-03-30.

⁶² Anonym, Vergiftete Babys: Lösungsmittel hat Ermittler auf falsche Spur geführt, Süddeutsche Zeitung, 2020-02-04.

patienter är en återkommande företeelse som vi rapporterat om i tidigare årsrapporter.

Malta

Den maltesiske affärsmannen Yorgen Fenech förekommer i en FBI-utredning som visat att en dator som tillhörde Fenech använts för att söka information på dark web om anskaffning av substansen kaliumcyanid och hur giftet ska användas för att ta livet av en vuxen man.⁶³ Detta skedde 2019, några månader innan Fenech arresterades för mord på journalisten och anti-korruptionsaktivisten Daphne Caruana Galizia, som mördades med hjälp av en bilbomb.⁶⁴ Fenech var tidigare chef för Tumas Group och Electrogas – ett maltesiskt-tyskt-azerbajdansk företag.

Ryssland

I den ryska staden Novosibirsk kastade två angripare in en glasbehållare på oppositionspolitikern Aleksej Navalnyjs⁶⁵ lokalkontor.⁶⁶ När behållaren gick sönder spreds en kemisk vätska med stickande doft ut i rummet, som därför fick evakueras. Två personer fick lättare symptom. Händelsen ägde rum den 8 september. Den 13 september gick Ryssland till val av guvernörer i 20 regioner. Lokala lagstiftare och flera oppositionspartier i Novosibirsk förenades i Koalitionen Novosibirsk 2020 för att utmana det regerande partiet. Polis utreder attentatet.

USA

En sjuksköterska dömdes i januari till 25 års fängelse för att ha dödat sin make genom att ha tillsatt ögondroppar i dödlig mängd till mannens dryck.⁶⁷ Förgiftningsförsöket, som skedde 2018, ska ha pågått under tre dygn med motivet att han skulle plågas och känna obehag, inte primärt för att döda

---

⁶³ Ivan Martin, FBI traced dark web poison searches to Yorgen Fenech's device, Times of Malta, 2020-09-01.

⁶⁴ Ida Jansson, Jenny Kejerhag, Detta har hänt: Mordet på maltesiska journalisten Daphne Caruana Galizia. SVT Nyheter (TT, Reuters, Times of Malta), 2019-12-03.

⁶⁵ Den 20:e augusti 2020 förgiftades Aleksej Navalny med nervgiftet Novitjok. Navalny överlevde attacken. Giftattacken tros ha varit politiskt motiverad, Kreml förnekar att ryska staten är inblandad i attacken.

⁶⁶ Current Time / Siberia Desk, RFE/RL's Russian Service, Attackers use unknown chemical liquid attacking Navalny's team in Novosibirsk. Radio Free Europe, 2020-09-08. Se även video på Sergey Bokyos (Сергей Бойко) twitterkonto 2020-09-08.

⁶⁷ Christine Hauser, Woman used eye drops to kill husband, court says, New York Times, 2020-01-17.

honom. De receptfria ögondropparna innehåller imidazolderivatet tetryzolin och används för röda ögon, då det drar samman blodkärlen. Symptom på överdosering innefattar sömnhet, andnings- och hjärtpåverkan, hypotermi och koma.

I början av 2020 arresterades en man i Delaware för misstanke att han försökt förgifta en kollega efter en dispyt. Mannen ska ha hållt isopropanol i den kvinnliga kollegans dryck som hon pga lösningsmedelsdoften avstod från att dricka.⁶⁸

En medelålders man har anklagats för att i juni ha förgiftat mat, avsedd för åtta hemlösa personer, med en kraftigare variant av den pepparspray som används av t.ex. polis. Han ska även ha videofilmat incidenterna och manade på en del av offren att äta den starka maten med att de deltog i en ”*spicy food challenge*”. Reaktionerna på giftet var så kraftiga att flera av offren fick kramper, andningsproblem, kräkningar och magsmärtor, vilket mannen också filmade, möjligen i underhållningssyfte. Flera fick uppsöka sjukvård. Om han fälls, kan följden bli fängelse på upp till 19 år.⁶⁹

En 72-årig kvinna misstänks för att ha preparerat sin makes och styvsons söta iste med hushållsrengöringsmedlen Lysol, Resolve Carpet Cleaner och målarfärgsprimer. Utredarna säger sig ha bevis då händelsen fångades av en videokamera. Tidigare hade de två männen fattat misstankar mot kvinnan då styvsonen mått dåligt under några dagar och mannen kände att det brände i munnen då han drack av isteet. De satte då upp en kamera, vilket resulterade i att kvinnan ertappades när hon hällde kemikalierna i flaskor med iste i hemmet.⁷⁰

Tillgängligheten till starka narkotikaklassade läkemedel och droger medför även att det förekommer att anhöriga gett dessa ämnen till sina barn, ofta sannolikt utan ont uppsåt. Ett exempel under 2020 gäller ett föräldrapar i USA vars två månaders son avled pga. fentanylförgiftning.⁷¹ Det framgår inte om pojken getts läkemedlet för att föräldrarna velat lugna pojken eller om uppsåtet faktiskt var att döda honom.

---

⁶⁸ CBS3 Staff, Police: New Castle County man accused of poisoning coworker's drink with chemical in Newark, CBR Philly, 2020-01-02.

⁶⁹ Hanna Fry, Man fed homeless people food laced with chemical stronger than pepper spray, prosecutors say, Los Angeles Times, 2020-06-11.

⁷⁰ Sydney Bouchelle, Warrant: Woman puts chemical cocktail in family's sweet tea. Wilmingtons TV stations hemsida WWAY 3, 2020-08-12.

⁷¹ Anonym, Hilliard parents indicted for infant's death from fentanyl intoxication, Dublin Villager News Break, 2020-02-16.

Även antifrysmedlet etylenglykol, har under året använts av föräldrar för att förgifta små barn. Ett spädbarn som kom in på sjukhus i USA visade sig ha halter av detta ämne i blodet. Pojkens far arresterades för mordförsök.⁷²

Tchad

Fyrtiofyra anhängare till den jihadistiska terrorrörelsen Boko Haram som satt fängslade i Tchad, Afrika, påträffades avlidna i sin cell. Misstankarna om förgiftning ska ha bekräftats genom att prover från fyra döda visade sig innehålla spår av en ”dödlig substans”. Några av offren hade dött av hjärtpåverkan medan andra hade kvävts till döds. De förgiftade männen tillhörde en grupp på 58 individer som tillfångatogs i Tchad i en polisräd mot terrorgruppen. Det förekommer uppgifter om att de fängslade behandlats illa och varit utan vatten och mat i tre dygn och att de sedan påträffats avlidna. Åtminstone en individ ska ha fått symptom men klarat sig. Det framgår inte om de återstående i cellen också fått symptom.⁷³

Kina

En kinesisk förskollärare, Wang Jun, har dömts till döden i september 2020 för att ha förgiftat en hel barngrupp våren 2019. Hon hade en konflikt med en kollega och bestämde sig för att förgifta dennes barngrupp med nitrit. Enligt domen tillsattes giftet till barnens gröt, vilket orsakade ett dödsfall bland de 25 barn som förgiftades. Kvinnan hade tidigare även försökt förgifta sin man med nitrit.⁷⁴

Skaparen av det kinesiska spel- och produktionsföretaget Yoozoo company, Lin Qi, avled på ett sjukhus i Shanghai i december.⁷⁵ Enligt medieuppgifter ska han ha haft minst fem olika giftiga ämnen i kroppen, inklusive kvicksilver och tetrodotoxin, ett neurotoxin som bl.a. finns i blåsfisk.⁷⁶ Ytterligare två personer på företaget ska även ha förgiftats med icke-dödliga doser av kvicksilver. En chef vid ett tv-produktionsbolag är utpekad som misstänkt för förgiftningarna. Enligt de något bisarra rapporterna i kinesisk media ska den

⁷² WSBTV.com News Staff, Father arrested after 18-day-old baby poisoned with antifreeze. WSB-TV 2, Atlanta, 2020-10-16.

⁷³ AFP in N'Djamena, 44 suspected Boko Haram members found dead in Chad prison, The Guardian, 2020-04-18.

⁷⁴ Austin Ramzy, Teacher in China is sentenced to death for poisoning 25 students, The New York Times, 2020-10-29.

⁷⁵ Ben Westcott. Police investigating suspected poisoning of billionaire game tycoon Lin Qi after Christmas Day death, CNN, 2020-12-29.

⁷⁶ Grady McGregor, Netflix's 'Three-Body Problem' project in China was already controversial. Then came an alleged poisoning, Fortune, 2021-01-27.

misstänkte gärningsmannen haft en fascination för TV-serien *Breaking Bad* och byggt sitt eget laboratorium. Han ska ha skaffat över 100 giftiga ämnen, eller utgångsämnen, via dark web och sedan testat vissa av dem på djur. I tidiga rapporter om händelsen sägs gifterna ha tillförts via en kopp te medan senare uppgifter hävdar att gärningsmannen preparerat ett hälsotillskott i tablettform och sedan gett en förpackning till Lin Qi.⁷⁷ Den angivna anledningen till förgiftning sägs ha varit professionell avundsjuka, särskilt i relation till en större produktionsaffär mellan Yoozoo company och Netflix.

Indien

I juni dömdes Mohan Kumar i indisk domstol för att ha mördat en kvinna genom cyanidförgiftning. Mordet ska ha skett 2009 och mannen är sedan tidigare dömd till både döden och livstids fängelse för 20 liknande mord. Mohan arbetade som kock på ett hem för fattiga kvinnor, och erbjöd sitt offer att gifta sig med honom. Relationen var kortvarig, och mannen lyckades få offret att själv inta en cyanidtablett genom att få henne att tro att det var preventivmedel. Han har även dömts för stöld från några av sina offer och flera våldtäkter. Vid tiden för brotten såldes cyanid i olika former okontrollerat i Indien.⁷⁸

---

⁷⁷ Patrick Frater, Suspect in murder of 'Three-Body Problem' producer rehearsed killing, say Chinese media, *Variety*, 2021-01-19.

⁷⁸ IANS, Serial killer 'Cyanide' Mohan gets life term in 20th murder case, *The Quint*, 2020-06-26.

Händelser relaterade till biologiska ämnen

Det har inte skett någon storskalig antagonistisk attack med vare sig smittsamma ämnen eller toxiner under 2020. Dock finns exempel på incidenter med koppling till dessa typer av ämnen, som vi väljer att lyfta fram i rapporten, vilka visar på en intention av antagonistisk karaktär hos aktörerna.

En kanadensisk kvinna, Pascale Ferrier, häktades i september för att ha skickat ricinbrev till president Trump. Hon arresterades vid den amerikansk-kanadensiska gränsen med skjutvapen och ammunition i sitt fordon. Rätten förvägrade Ferrier att släppas ut mot borgen eftersom man ansåg att hon skulle kunna ”vidta ytterligare åtgärder” för att genomföra de hot hon åtalas för. Kvinnan åtalas dessutom för att ha skickat en handfull liknande brev till rättsvårdande myndigheter i Texas, där hon 2019 hade kvarhållits av polis för innehav av ett falskt körkort.⁷⁹ Hon har använt hashtaggen #killTrump på sociala medier och använt formuleringen ’Ugly Clown Tyrant’ som en nedsättande beskrivning av USA:s president i de ricinbrev hon anklagas för att ha skickat.⁸⁰

Afrikansk svinpest (ASF) är en virussjukdom som drabbar vildsvin och tamgrisar. Europa har till stor del varit förskonade från utbrott av denna besvärliga djursjukdom, men den förekommer sedan 2014 på vissa platser. Kina har dock under senare år drabbats hårt av utbrott. Under 2020, liksom föregående år, finns flera exempel på hur det sker illegal transport av ASF-infekterade grisar mellan olika kinesiska provinser.^{81 82} Det finns inga uppgifter på orsaken till årets illegala smittspridning, dvs. om det är ekonomiska skäl som ligger bakom eller om förövarna ämnar sprida viruset som en typ av terrorhandling.

Den kvinna, hemmahörande i Utah, som i december 2019^{83,84} arresterades för att ha försökt köpa Vancomycinresistent *Staphylococcus aureus* (VRSA) på

---

⁷⁹ Jacob Serebin, Quebec woman accused of sending Trump ricin letter to remain behind bars until trial, The Canadian Press, 2020-11-04.

⁸⁰ Snejana Farberov & Lauren Edmonds, Canadian woman, 53, suspected of mailing ricin to President Trump, Daily Mail, 2020-09-22.

⁸¹ Tan Yingzi, Chongqing finds African swine fever in illegal hog transport, China Daily, 2020-07-26.

⁸² Anonym, China reports new cases of African swine fever in illegally transported piglets, The Pig Site, 2020-03-30.

⁸³ Normark M. et al. CBRN-hot från ickestatliga aktörer - Årsrapport 2019, FOI-R--4953--SE.

⁸⁴ Emily Crane, Utah woman, 50, is arrested for 'buying a biological agent of mass destruction' online, Daily Mail, 2019-12-20.

darknet i syfte att mörda sin väninna, har dömts till 20 års fängelse. Vancomycin är ett antibiotikum och verksamt mot bakterieinfektioner. Bakterien *Staphylococcus aureus* är vanligt förekommande men kan orsaka allvarliga infektioner hos personer med nedsatt immunförsvar. En antibiotikaresistent variant, som VRSA, orsakar stora bekymmer för sjukvården. Händelsen uppdagades då säljaren på Darknet var en FBI-agent.⁸⁵

En man från Kalifornien som 2018 försökte köpa ricin på internet ”för att konsumeras, i form av en dödlig drink, av en person som väger 110 pund (50 kg)”, dömdes i september 2020 till 3,5 års fängelse. Eftersom *säljaren* var en FBI-agent var den levererade produkten ett ofarligt pulver och mannen kunde gripas vid leveransen. Polisen misstänkte att mannen hade planer på att förgifta sin hustru som vägde ca 50 kg och som han vid tillfället hade en ansträngd relation till. Han fälldes för att genom att beställa denna typ av substans potentiellt kunnat orsaka allvarlig skada hos människor inom postväsendet som hade att hantera postförsändelsen innehållande toxinet.⁸⁶

Hot- och pulverbrevsincidenter

I november och december utsattes ett flertal moskéer runt om i Sverige för en, vad det verkar, synkroniserad aktion i form av brev med skriftligt hot och som även innehöll ett vitt pulver. Bland annat två moskéer i Malmö, en i vardera Eskilstuna, Stockholm, Luleå och Umeå, har mottagit pulverbrev. Polisen uppger att det ska ha varit ett likadant hotmeddelande och pulver i alla brev och händelserna rubriceras som hatbrott. Pulvret uppges vara ofarligt.^{87 88}

Den amerikanske vitmaktanhängaren Gary Gravelle, som tidigare åtalats för att ha skickat ett flertal hotbrev med pulver, har i januari 2021 dömts till drygt 9 års fängelse. Han släpptes 2015 efter ett avtjänat fängelsestraff då han hade begått liknande brott redan 2010.^{89,90}

---

⁸⁵ Rosie Nguyen, Victim speaks after best friend sentenced for attempting to poison and kill her, ABC4 News, 2020-08-24.

⁸⁶ Department of Justice, U.S. Attorney’s Office, Central District of California, Man who tried to procure ricin sentenced to 3½ years in prison, 2020-09-14.

⁸⁷ Maria Lapenkova, Fem moskéer i Sverige utsatta för samma hot och hat, SVT Nyheter, 2020-11-13.

⁸⁸ Catarina Saha, Pulver i hotbrev till Islamiska föreningen, Västerbottens-Kuriren, 2020-12-11.

⁸⁹ Normark M. et al. CBRN-hot från ickestatliga aktörer - Årsrapport 2019, FOI-R—4953--SE.

⁹⁰ Department of Justice, U.S. Attorney’s Office, District of Connecticut, Man sentenced to more than 9 years in prison for making hoax threats, violating supervised released, 2021-01-27.

Naturliga utbrott med potentiella bioterroragens

Som grupp skiljer sig biologiska ämnen en hel del från kemiska och radiologiska ämnen då det runt om i världen alltid förekommer naturliga utbrott orsakade av dessa ämnen. Möjligheten att tillskansa sig smittsamma ämnen från dessa utbrott finns således för den som har relevant kompetens och tillfälle. En aktör som innehar ett potent biologiskt ämne och har förmåga att exempelvis odla och sprida ämnet samt har en vilja att orsaka skada på andra människor, djur eller växter, kan utgöra ett potentiellt hot. Nedan listas några naturliga sjukdomsutbrott orsakade av biologiska ämnen som brukar benämnas som potentiella bioterroragens.

Ebolautbrottet i Kivuprovinen (östra Kongo-Kinshasa), som startade 2018, deklarerades i juni 2020 ha klingat av. Officiella siffror gör gällande att utbrottet omfattar totalt 3470 fall varav 2268 personer har avlidit och resulterar därmed i en dödlighet på 65 %.⁹¹ En av anledningarna till att utbrottet varit så utdraget tillskrivs en besvärlig säkerhetssituation för de internationella sjukvårdare och hjälparbetare som skickats dit för att ta hand om patienterna och stoppa smittspridningen.⁹² I maj 2020 blossade dock ett nytt utbrott upp i svårtillgängliga och avlägset belägna byar i de västra delarna av landet (Équateurprovinen). I mitten av november förklarades utbrottet vara över efter 130 fall, varav 55 med dödlig utgång (42 % dödlighet).⁹³

Mellan 20 000 och 100 000 djur, både vilda och domesticerade, drabbas årligen av mjältbrand och 1,8 miljarder människor är bosatta i de områden där dessa utbrott sker.⁹⁴ De humana fallen är relativt sällsynta men förekommer oftast vid kontakt med smittade djur och infekterat kött, till största delen sker detta i utvecklingsländer. Under 2020 rapporterades fall där människor drabbats i bl.a. Zimbabwe (74 fall) och Kenya (29 fall).^{95,96,97} I samband med dessa utbrott genomfördes stora vaccinationsinsatser för boskap. Nötdjur är särskilt känsliga för mjältbrandsinfektioner och de leder inte sällan till dödsfall hos drabbade djur.

⁹¹ World Health Organization, Ebola Dashboard RDC, 2020-10-01.

⁹² Catherine Soi, Ebola outbreak: Security concerns limit progress, Al Jazeera, 2019-12-02.

⁹³ MSF (Läkare utan gränser), Eleventh outbreak declared over in Équateur province, 2020-11-03.

⁹⁴ CJ Carlson, IT Kracalik, N Ross, KA Alexander, ME Hugh-Jones, M Fegan, BT Elkin, T Epp, TK Shury, W Zhang, M Bagirova, WM Getz & JK Blackburn, The global distribution of Bacillus anthracis and associated anthrax risk to humans, livestock and wildlife, Nature Microbiology, 2019 Aug;4(8):1337-1343.

⁹⁵ Dyson Murwira, Zimbabwe: Anthrax Outbreak Hits Chipinge, All Africa, 2020-10-19.

⁹⁶ Walter Mswazie, 30 000 cattle vaccinated against anthrax, The Sunday News, 2020-01-26.

⁹⁷ Felix Kipkemoi, Six more treated for anthrax in Bomet, The Star, 2020-02-03.

Även utbrott av pest sker årligen i olika delar av världen. Demokratiska Republiken Kongo har drabbats ett flertal gånger under 2020. I oktober avled fyra personer av böldpest och i juli avled nio personer av böld-, blod- och lungpest.^{98 99} Det finns även rapporterade fall i bl.a. Mongoliet och USA.^{100 101}

---

⁹⁸ Anne Laudisoit, Plague DR Congo, ProMedMail, Archive Number: 20201108.7926602, 2020-11-08.

⁹⁹ World Health Organization, Plague – Democratic Republic of the Congo, 2020-07-23.

¹⁰⁰ Carl McQueen, Plague - Mongolia (04): (GA) marmot meat exposure, fatal, ProMedMail, Archive Number: 20200715.7578026, 2020-07-06.

¹⁰¹ Anonym, New Mexico reports case of human bubonic plague, KOB4, 2020-07-27.

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1000 anställda varav ungefär 800 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

FOI
Totalförsvarets forskningsinstitut
164 90 Stockholm

Tel: 08-55 50 30 00
Fax: 08-55 50 31 00

www.foi.se